

d'ESQUERRE, ESTALVIAR, ASCONA) i d'altres, que ens mostren la canalització de matèria lexical vasconica al llarg dels Pirineus fins a llur part central, catalano-parlant. Un diria que en el cas present ens queda encara algun regust de la provinència forastera, potser a nivell pastoral i humilment vernacle, de l'adjectiu *galdós*, en la forta connotació afectiva i irònica que no l'ha desemparat mai més.

Fins i tot fóra bo d'inquirir, si no podria tractar-se d'una aportació quasi purament basca. Sobretot si el mot va entrar per Ribagorça, la comarca nostra més pròxima a Navarra (altrament no convé allunyar del tot el record de la col·laboració navarresa a la fundació d'aquest comtat i de Benavarri), podríem preguntar-nos si no hi va haver pas directe de *galdúa* a *galdosa* per ultracorrecció del dialectalisme que emmudeix la -s-, i que en els mots en -osa > -oa, condueix sovint fins al tancament vocàlic en -ua: justament aquest fenomen tingué a la toponímia ribagorçana el seu focus principal, d'on formes toponímiques amb el sufix -osa col·lectiu de noms d'arbre, com *Pinna* < *Pinosa* (*Bedoga, Les Anoves, EntreDL* III, 15-6; II, 126; *E. T. C.* I, 58; *LleuresC*, 210, n. 2). També es podria imaginar que en basc antic oriental hagués existit un adjectiu derivat de *galdu* i de forma més atansada a la de *galdos(a)*. En tot cas *galdudan* «perdidosa» és una creació de tipus corrent (donat el paper del sufix -*dun*) i encara que no el porti Azkue, el registren Bera-Mendizábal. I donada la gran força productiva del sufix -*tsu* de valor ben semblant al del nostre sufix -*ós* o al del ll. *paene*, l'existència d'un **galdutsu* 'aperduat' o 'quasi perdut' és una possibilitat ben definida.

No descarto pas que això bastés. De tota manera, vist el conjunt que hem exposat, sembla més raonable admetre que hi contribuïren aquelles arrels catalanes, i pel que fa a la terminació -*ós*, també pogué tenir-hi una part el cultisme *gaudiós* 'gojós', de difusió considerable. Si més no, s'ha de creure que en anar-se propagant entre catalans aqueix basquisme *galdós* degué acabar de rebre la seva naturalització catalana, quan alguns el canviaren en *galdosa*, *gandosa*, incorporant-lo en certa manera en la família d'aquests mots.

¹ Com explica Mitxelena *galdu* (sul. *galdü*, ronc. *galtu*) és la forma del basc comú per a 'perdut', de l'arrel *gal/kal-* 'perdre', d'antiguitat corroborada per la presència de *galte* «daño, pérdida» en l'alabès Landucci (1566), *kalte* «perjuicio» en el benabar-tarra Leizarraga (1571), veg. la seva *FonHivca.*, 231-361 (*galte* seria «caso < *galdu-te*»); no em satisfà prou el que ha posat ell mateix en *Textos Arcaicos Vascos*, p. 168. — ² També el refrany basc que els *Refranes y Sentencias* biscaïns de 1596 expliquen com «la tajada que lleva el gato es más suya que tuya» (ed. 1896, p. 56) deu ser un mer renovellament del proverbi basc antic que comentem. — ³ Del mot euskèric *kartzehartze* (variant *Garcei-z*), que ha designat conegudament l'ós i la guineu, i potser també el llop, en tracto en el DCEC (GAR-CfA). — ⁴ GaGirona en el seu *Vocab. del Maestrat*: «*galdir*: engolir, tragar; ho diuen del menjar

ab ànsia o de menjar molt: *en dos tenallades se bo ha galdit!*», Maestrat, Plana, Alcalatén, València, i en la variant *engaldir* (compromís amb *engolir*) a Vinaròs, Tortosa, Rib. d'Ebre i Solsona; «--- radiant lo cavaller! / ab los ulls se'l *galdixen* les donzelles ---», *Seidia* (24, 281); d'ací *galduf* i *galdirot*, que recull Sanelo com equivalents de *galafre* «glotón», fº 5, junt amb *engaldir* «engullir». En això hi ha sens dubte encreuament de *gaudir* amb *engolir*, no sense però alguna contribució de *GOLAFRE* i *GLATIR*.

Galdrepa, hi contribueixen *gandula*, *drogo* i *galdir* *Galdrufa*, *galdrufó*, V. *baldufa* *Galduf*, V. *galdir* (GALDÓS, amb infl. de *caduf*) *Galdufa*, *galdufaire*, *galdufari*, V. *baldufa* *Galea*, *galeassa*, V. *galera* *Galega*, V. *llet* *Galeig*, *galejador*, *galejar*, V. *gala* *Galema*, V. *galima* (§§ 3 i 4)

GALENA, pres del ll. *galēna* id., que sembla ser d'origen ibèric (Bertoldi, *NRFH* I, 145). □ 1.ª doc.: Lab. 1864.

En la frase mallorquina *estar de galena* hi ha floreig verbal d'això amb *galania* etc. (*GALA*).

Galengal, *galenge*, V. *galangal* *Galenyada*, V. *glenya* *Galeó*, *galeot*, V. *galera* *Galer*, V. *gala* i *galera*

Galèpia, 'fam' tort., a unir amb *GALIMA* (§§ 4 i 3 d'*AlcM*), però amb influència de *GOLAFRE* (*golafria* 'golosia' i *galafa*) i *galdir* 'engolir' (veg. *GALDÓS*).

GALERA, de l'antic *galea*, i aquest, del gr. biz. *γαλέα* id., pròpiament 'mostel, nom de peix', gr *γαλή* 'mostela boscana': la galera es va comparar amb aquell selaci pels moviments ràpids i àgils d'aquest peix. □ 1.ª doc.: *galea*, 1120; *galera*, fi S. XIII.

Ramon Berenguer III prometé a l'Alcaid de Lleida Avifilel fornir-li les naus necessàries per transportar-lo a ell i els seus cavalls a Mallorca: «ut habeat illi viginti *galeas* et de gorabs tantos ut possit alchaid miterere ducentos cavallos inter christianos et sarracenos et passet illum ad Maioricas», a. 1120 (Balari, *Orig.*, 657). La forma moderna *galera* ja apareix, junt amb l'altra, en Desclot: «quant veng un jorn, que-l soley fo exit, les *galeres* de Marçe<1>la e les *galeres* de Principat e de Po<1>la comensaren a exir de Règol e feeren vela per anar cascuns en lur terra; mas aquestes de Marçela e de Principat eren, entre *galeres* e tarides armades, ben 70 --- totes cargades d'armes e de rics arnès de cavalers e d'onrats hòmens francès ---», Desclot, § 98 (*Ncl.* III, 117.19), però en canvi hi llegim *galeas* a 116.2 i a 117.19. L'*ImoLC* aplega entre 1198 i finals del S. XIV (*Cròn.* del Cerimoniós) uns 25 testimonis del mot: 5 de *galera* i una vintena de l'antic *galea*.

Tenim aquest en la *Cròn.* de Jaume I: «recollís en la *galea* e anà-sse-n en Proença» (21), també en Llull, en Muntaner i en altres clàssics medievals. En una carta anònima rebuda per Jaume II l'any 1290, re-